

ساختار و توسعه اصطلاحنامه چینی به منظور نمایه سازی و موضوعی^۱

ونژین ژانگ^۲
ترجمه امیررضا اصنافی^۳، فرشید دانش^۴

چکیده

در عصر اطلاعات، اصطلاحنامه‌ها همچنان ابزار مهم بازیابی اطلاعات هستند. اهداف این مقاله، بررسی رشد و ماهیت اصطلاحنامه چینی^۵ و بررسی ساختار سازمانی و کارکردهای آن در نمایه‌سازی اطلاعات چینی است. بزرگ‌ترین و جامع‌ترین ابزارهای بازیابی و نمایه‌سازی برای زبان چینی، اصطلاحنامه چینی و سپس اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی^۶ هستند که در استانداردسازی زبان بازیابی چینی، نقش کلیدی ایفا نموده‌اند و در توسعه فناوری نوین سازماندهی دانش و پردازش اطلاعات در چین، مشارکت گسترده‌ای داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها

اصطلاحنامه، اصطلاحنامه چینی، ذخیره و بازیابی اطلاعات، زبان چینی، اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی، نمایه‌سازی موضوعی

مقدمه

از پیش تعیین شده هستند. در این مقاله، اصطلاحنامه، واژگانی از زبان نمایه‌سازی کنترل شده است که به صورت رسمی سازماندهی شده‌اند، به طوری که روابط مشخص میان مفاهیم را روشن می‌کند و برای استفاده در نظام‌های بازیابی اطلاعات از فهرست‌برگه گرفته تا اینترنت به کار می‌رود. هدف مقدماتی اصطلاحنامه، بازیابی اطلاعات است و اهداف

در یک جامعه مبتنی بر اطلاعات، سازماندهی و بازیابی مؤثر دانش، از بخش‌های مهم زندگی به شمار می‌روند. اصطلاحنامه‌ها همراه با نظام‌های رده‌بندی و سرعنوان‌های موضوعی، ابزارهای ضروری برای سازماندهی و بازیابی اطلاعات پیچیده از طریق استفاده از زبان کنترل شده یا واژگان

1. "The development and structure of the Chinese Thesaurus for subject indexing". The International Information and Library Review, No.36(2004):47-54
2. Wenxian Zhang
5. CT = Chinese Thesaurus
6. CCT = Chinese Classified Thesaurus

۳. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز. aasnafi@yahoo.com
۴. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. farshid_danesh@yahoo.com

جانبی آن به طور کلی کمک به درک یک حیطة موضوعی، فراهم‌آوری "نقشه‌های معنایی"^۷ با نمایش روابط درونی مفاهیم و کمک به فراهم‌آوری تعاریفی از اصطلاحات است (۱).

با توجه به سودمندی اصطلاحنامه در سازماندهی و بازیابی اطلاعات، این مقاله در صدد است تا توسعه و ماهیت اصطلاحنامه چینی را بررسی نماید و به تحقیق درباره ساختار سازمانی و کارکردهای آن در نمایه‌سازی اطلاعات به زبان چینی بپردازد. اصطلاحنامه چینی (۴) که برای نخستین بار در سال ۱۹۸۰ منتشر شد بزرگ‌ترین و جامع‌ترین ابزار نمایه‌سازی و بازیابی اطلاعات برای زبان چینی است. این اصطلاحنامه، نتیجه تلاش جمعی هزاران کتابخانه چینی و متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی است و پیشینه‌های فرهنگی و اجتماعی منحصر به فرد امروز چین را منعکس می‌نماید. ناهمخوانی موجود در تألیف اصطلاحنامه چینی، سطح اخص بودن نسبتاً پایین اصطلاحات موضوعی آن، انطباق گسترده این اصطلاحنامه را بین کتابخانه‌های تخصصی و مؤسسه‌های اطلاع‌رسانی در کشور چین، غیرعملی ساخته است. با وجود معایب آن، اصطلاحنامه چینی و به دنبال آن اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی به همراه رده‌بندی کتابخانه‌ای چینی، در استانداردسازی زبان بازیابی چینی نقشی کلیدی ایفا نموده‌اند و بنیاد مستحکمی را برای تألیف اصطلاحنامه‌های بعدی به زبان چینی فراهم ساخته‌اند.

توسعه و ماهیت اصطلاحنامه‌های چینی

قبل از دهه ۱۹۶۰، تعداد اندکی از اشخاص یا مؤسسات در چین به تألیف فهرست‌ها و اصطلاحنامه‌های موضوعی پرداختند. سرعنوان‌های موضوعی علوم و فناوری هنگ کنگ^۸ (توسط کی جی زی لیائو ژوتی بیانگو)^۹، در سال ۱۹۶۴ برای اولین بار به رشته تحریر درآمد (۱۷). با ظهور فناوری‌های رایانه‌ای و موج سریع اطلاعات علمی، دولت چین در سال ۱۹۷۴، ۷۴۸ برنامه را آغاز کرد که یکی از آنها برنامه نظام‌مند درباره پردازش اطلاعات چینی بود. در بخشی از برنامه، اصطلاحنامه چینی توسط مؤسسه اطلاعات علمی

و فنی چین^{۱۰} (ژونگ گو کی ژئو جی شو کینگ بائوسو)^{۱۱} و نیز کتابخانه ملی چین (بی جینگ تو شو گوان)^{۱۲} تألیف شد. بیش از ۱۳۷۰ متخصص کتابداری و اطلاع‌رسانی از جنبه‌های موضوعی گوناگون و از بیش از ۵۰۰ مؤسسه در این تلاش گروهی، مشارکت داشتند (۹). این اصطلاحنامه در سال ۱۹۸۰ و با در اختیار داشتن ۹۱۱۵۸ اصطلاح مرجع و ۱۷۴۱۰ غیرتوصیفگر منتشر شد که بزرگ‌ترین و جامع‌ترین وسیله برای نمایه‌سازی و بازیابی اطلاعات به زبان چینی به‌شمار می‌رود. در مقایسه با دیگر اصطلاحنامه‌های مهم موجود در اواخر قرن بیستم، اصطلاحنامه چینی، شماری از اصطلاحات اساسی را در برمی‌گیرد و با طیف گسترده‌ای از رشته‌های دانشگاهی و فناوری‌ها سروکار دارد. اصطلاحنامه چینی، علاوه بر انتشار رده‌بندی کتابخانه چینی عصری جدید را در کتابداری چینی قرن بیستم، رقم زد. در سال ۱۹۸۵، اصطلاحنامه چینی، رده دوم جایزه ملی پیشرفت علوم و فناوری^{۱۳} را به‌دست آورد (۱۷: ۱۳).

هدف اصطلاحنامه چینی، فراهم نمودن امکانی برای پردازش اطلاعات چینی، و نیز تهیه یک واژگان کارآمد در همه زمینه‌های علوم و فناوری‌ها بود. کلیه ۱۰۸۵۶۸ اصطلاح موجود، به زبان چینی هستند که در سه بخش و ده جلد حجیم قرار دارند: علوم اجتماعی و علوم انسانی (بخش یک، جلد‌های اول تا دوم)، علوم طبیعی و فناوری‌ها (بخش دوم، جلد‌های سه تا نه) و پیوست‌ها (بخش سوم، جلد ده). هر یک از دو بخش اولیه، اصطلاحنامه‌ای از اصطلاحات الفبایی به همراه نمایه سلسله مراتبی، نمایه طبقه‌ای موضوعی، و نمایه دوزبانه انگلیسی-چینی را در برمی‌گیرد. پیوست‌ها شامل کشورها و مناطق جهان، فضاهای جغرافیایی و سیاهه‌هایی از سازمان‌ها، کارگزاری‌ها و اشخاص مهم است. افزون بر این، یک ویرایش مختصر با ۱۱۲۹۹۵ اصطلاح انتخاب شده از اصطلاحنامه چینی، هم علوم اجتماعی و هم علوم طبیعی را پوشش می‌دهد و فقط یک سیاهه الفبایی از توصیفگرها را در برمی‌گیرد.

اصطلاحنامه چینی با کارکردهای چندگانه در مقام وسیله‌ای جامع برای نمایه‌سازی و پردازش اطلاعات به زبان چینی

7.Semantic maps

8.The Hong Kong subject headings of science and technology

9.Ke Ji Liao Zhu Ti Biao

10.Institute of Scientific and Technical Information of China

11. Zhong Guo Ke Xue Ji Sho Qing Bao Suo

12. Bei Jing Tu Shu Guan

13.National Award for the Advancement of Science and Technology

طراحی شد. اصطلاحنامه چینی نه فقط برای استفاده در فهرست‌های کتابخانه‌ای تألیف شد بلکه نمایه‌های الفبایی را نیز برای نظام‌های بازیابی رایانه‌ای منتشر کرد. برای رسیدن به این هدف، متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی تلاش کردند تا یک اصطلاحنامه عمومی و عملی را توسعه دهند که زمینه‌های موضوعی عام را برای نمایه‌سازی انتشارات چینی پوشش دهد. آنها امیدوارند که تکمیل و اجرای موفقیت‌آمیز اصطلاحنامه چینی، علاوه بر شماری از اصطلاحنامه‌های موضوعی تخصصی، در نهایت منجر به شکل‌گیری یک اصطلاحنامه ساده و همسان برای پردازش اطلاعات به زبان چینی شود. طی این تلاش، زبان بازیابی اطلاعات کشور، به صورت استاندارد در می‌آید و در نهایت یک نظام ملی برای بازیابی اطلاعات چینی بنا نهاده خواهد شد.

نظم سیاهه‌کردن در اصطلاحنامه‌های چینی، به گونه‌ای دقیق و مبتنی بر تلفظ چینی، بدون توجه به شمار آواها و ریشه‌های حروف زبان چینی، براساس الفبای توصیفگرهاست^{۱۶}. حدود سال ۱۹۹۱، در ویرایش بخش علوم و فناوری اصطلاحنامه چینی، تنظیم سیاهه الفبایی برای تطبیق نظم نقش‌های آهنگ و حرکت‌های ریشه‌ای واژگان چینی، بیشتر اصلاح شد به طوری که اصطلاحاتی که ویژگی‌های چینی مشابهی داشتند با یکدیگر گروه‌بندی شدند^{۱۷}. سیاهه‌کردن حقیقی، توصیفگر، تلفظ چینی، ترجمه انگلیسی آن، شماره رده، یادداشت دامنه در صورت وجود، و ارتباط با سایر اصطلاحات را در برمی‌گیرد. برای مثال اصطلاح^{۱۸} "information retrieval" به صورت زیر سیاهه می‌شود:

Qing Bao Jian Suo 07 k

Information Retrieval

D Document Retrieval

F Subject Retrieval

Retrospective Retrieval^{۱۹}

در ساختار اصطلاحنامه چینی اسم مصدرها یا اسم فعل‌ها ممکن است که هر جا به کار رود. مدخل مستقیم، به مدخل معکوس که در آن کلیدواژه‌ها به ابتدای اصطلاحات مرجح منتقل می‌شوند، ترجیح داده می‌شود.

مترادف‌ها، تغییرات اندک عبارات همان کلمه یا کلمات مشابه، اختصارات، شبه مترادف‌ها و مترادف‌های نزدیک، در جایگاه اصطلاحات معادل توصیفگر مرجح مورد توجه هستند. این ارتباط از ساختار معادل اساساً در شیوه‌های زیر به کار گرفته می‌شوند:

- Y (Yong) به کار ببرید: یک اصطلاح اصلی یا توصیفگری را نشان می‌دهد که در نمایه‌سازی و جستجو استفاده می‌شود؛

تنظیم ساختاری اصطلاحنامه چینی

بخش اصلی اصطلاحنامه چینی، سیاهه الفبایی^{۱۴} توصیفگرها و سایر اصطلاحات مرتبط است. یک اصطلاح نمایه‌سازی، مطابق تعریف ایزو ۲۷۸۸^{۱۵}، بازنمون یک مفهوم است. توصیفگری که اصطلاح مرجح نیز شناخته می‌شود، اصطلاحی است که هنگام نمایه‌سازی برای ارائه یک مفهوم خاص به کار می‌رود (۱: ۱۷). در اصطلاحنامه چینی، توصیفگرها برای علوم اجتماعی و علوم انسانی به صورت گسترده از واژگان فلسفه، سیاست، اقتصاد، فرهنگ و سایر حیطه‌های موضوعی انتخاب می‌شوند. آنها اصطلاحات فنی، مفاهیم خاص، مکاتب فکری، دیدگاه‌های سیاسی، رویدادهای تاریخی، مدارک همایش‌ها و سایر اسامی خاص را در برمی‌گیرند. واژگان علوم طبیعی و فناوری شامل اصطلاحاتی است که ناظر به موضوعات، مواد، روش‌ها، فنون و کارکردهای متنوعی است. برای تأمین نیازهای نمایه‌سازی دستی و رایانه‌ای، بسیاری از اصطلاحات ترکیبی به صورت پیش همارا یا پس همارا فهرست می‌شوند.

۱۴. باید خاطر نشان شود که منظور از سیاهه الفبایی در اینجا نظام استاندارد تلفظ زبان چینی مبتنی بر الفباهای آوانگاری بین‌المللی است. از آنجا که زبان چینی یک زبان اندیشه نگار است و علائم و نشانه‌ها و نه حروف الفبا پایه‌های اساسی ساختار آن هستند، در دهه ۱۹۵۰ دولت مرکزی چین، نظام آوانگاری زبان چینی به الفبای لاتین را برای کمک به کودکان و نیز افراد غیر چینی به منظور تلفظ صحیح زبان، به وجود آورد. از آن زمان به بعد، از نظام آوانگاری به صورت گسترده برای استاندارد سازی ترجمه نام‌ها و مکان‌های خاص چینی و نیز تهیه فهرست‌ها و نمایه‌سازی لغات و عبارات چینی استفاده شده است.

۱۵. ایزو ۲۷۸۸ به استانداردهای بین‌المللی برای ایجاد و توسعه اصطلاحنامه‌های دوزبانه گفته می‌شود که توسط سازمان بین‌المللی استانداردسازی در سال ۱۹۷۴ منتشر شد. بعدها در سال ۱۹۸۶ به عنوان ایزو ۲۷۸۸:۱۹۸۶ مورد بازنگری شد.

۱۶. هرچند که ریشه‌ها از ارکان اساسی اغلب نشان‌های زبان چینی هستند، با مجموع تعداد حرکت‌ها در یک علامت خاص ترکیب می‌شدند و در مقام متداول‌ترین نظام کاربردی سیاهه کردن و نمایه‌سازی زبان چینی قبل از اختراع نظام آوانگاری زبان چینی به کار برده می‌شدند. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره نظام آوانگاری زبان چینی می‌توانید به این نشانی مراجعه نمایید (م): <http://en.wikipedia.org/wiki/Chineselanguage>

۱۷. بر اساس نظام آوانگاری زبان چینی تلفظ واقعی علائم زبان چینی بوسیله ترکیبی از الفبای آوانگاری با نقش‌های آهنگ‌های متفاوت واژگان چینی که مسطح، بالا، پایین بالا و پایین هستند، صورت می‌گیرد.

۱۸. بازیابی اطلاعات
۱۹. بازیابی گذشته‌نگر

- D (Dai) به کار ببرید به جای: به توصیفگری ارجاع می‌دهد که باید به جای یک اصطلاح یا واژه غیر توصیفگر که نباید در نمایه‌سازی به کار برود از آن استفاده می‌شود؛

- C (Can) اصطلاح مرتبط: برای ارجاعات اضافی که با مفهوم اصلی کاملاً مرتبط هستند اما نسبت به اصطلاح عام یا اخص دقت کمتری دارند.

همانند یک اصطلاحنامه انگلیسی در اصطلاحنامه چینی نیز روش‌های اضافی برای بیان روابط سلسله‌مراتبی به کار گرفته می‌شوند:

- F (Fen) اصطلاح اخص: که توصیفگر اصلی همواره آن را در بر می‌گیرد و به اصطلاحی که در یک سطح پایین‌تر در سلسله مراتب قرار دارد ارجاع می‌دهد؛

- S (Su) اصطلاح اعم: همیشه مفهوم اصطلاح اصلی را در بر می‌گیرد و به اصطلاحی اشاره دارد که در سلسله مراتب، یک سطح بالاتر است؛

- Z (Zu): اصطلاح رأس که مفهوم اصلی ست و در رأس سلسله مراتب قرار می‌گیرد.

افزون بر اصطلاحنامه اصلی اصطلاحات الفبایی، نمایه طبقه موضوعی، نمایه سلسله مراتبی، و نمایه دوزبانه انگلیسی چینی به اصطلاحنامه چینی اضافه شده تا، شیوه‌های متعدد نمایه‌سازی و بازیابی اطلاعات را فراهم سازد. نمایه طبقه موضوعی، همه توصیفگرها و غیرتوصیفگرها را طبق رشته علمی موضوعی آنها سیاهه می‌کند. این اصطلاحنامه براساس دو طبقه اصلی علوم اجتماعی و علوم طبیعی ساخته شده است. کل نمایه آن به ۵۸ رده اصلی تقسیم می‌شود که خود دارای ۶۷۵ رده و ۱۰۸۱ زیر رده است. به طور متوسط هر رده اصلی به بیش از ۱۲ رده تقسیم می‌شود. شمار اصطلاحات سیاهه شده تحت هر رده اصلی به طور عمده به حیطه‌های موضوعی آن وابسته است. برای مثال ذیل رده ۰۵ که اقتصاد است ۴۱۱۳ اصطلاح سیاهه شده‌اند. این روش سیاهه کردن از عام به خاص همانند یک طرح رده‌بندی کتابخانه است و مدخل‌های چندگانه مجاز شمرده شده‌اند. هر رده اصلی از یک عدد دو رقمی تشکیل شده است که از ۰۱ تا ۹۲ تنظیم می‌شود. زیر این رده‌ها، یک نشانه رده‌بندی که ترکیبی از اعداد و حروف است به پیروی از اصول طبقه‌بندی شمارشی آمده است آورده می‌شوند. جدول ۱، ۵۸ رده اصلی

اصطلاحنامه چینی را نشان می‌دهد.

نمایه سلسله مراتبی، رابطه ساختاری میان توصیفگرها را نشان می‌دهد. در یک سلسله مراتب منطقی، اصطلاح کلی‌تر یک رده یا کل آن را نشان می‌دهد، اصطلاحات جزئی‌تر را به بخش‌ها یا اجزای آن ارجاع می‌دهد. در اصطلاحنامه چینی بیش از ۳۷۰۰ خانواده از توصیفگرها وجود دارد که حدود ۸۰ درصد از کل اصطلاحات در فرهنگ لغات جای می‌گیرند. کوچک‌ترین خانواده‌ها فقط دو اصطلاح را در بر می‌گیرند در حالی که بزرگ‌ترین آنها بیش از ۲۰۰۰ اصطلاح را شامل می‌شود. در نتیجه برخی خانواده‌ها بالای ۹ سطح سلسله مراتب دارند.

سومین ابزار نمایه‌سازی در اصطلاحنامه چینی، نمایه دوزبانه انگلیسی-چینی ست. هر دو اصطلاح مرجح و غیرمرجح ترجمه شده‌اند، برخی توصیفگرها با ترجمه‌های چندگانه سیاهه می‌شوند. چون اصطلاحات انگلیسی، تحت سیاهه اصلی نیز وجود دارند، اصطلاحنامه چینی، دارای ویژگی‌های خاصی از یک اصطلاحنامه دوزبانه است. نمایه در نقش واژه نامه‌ای از ترجمه‌های استاندارد شده برای اصطلاحات هر دو زبان انگلیسی و چینی، به کار می‌رود. این نمایه، به کاربران در شناسایی سرعنوان‌های موضوعی انگلیسی مورد نیاز و نیز جستجوی مستقیم انتشاراتی که زبان اصلی آن انگلیسی است، کمک می‌کند.

آخرین جلد اصطلاحنامه چینی، ۴ جدول دارد: کشورها و مناطق جهان (۱۱۰۰ اصطلاح)، نواحی جغرافیایی (۳۶۱ اصطلاح)، سیاهه‌های سازمان‌ها و کارگزاری‌ها (۱۹۰۰ اصطلاح) و اشخاص مهم (۴۷۶۵۸ اصطلاح). جدول اول، همه کشورهای جهان، شهرهای عمده و مناطق عملیاتی اختصاصی را در بر می‌گیرد. اسامی نواحی چینی، شامل استان‌ها، مناطق خودمختار و شهرهای مهم است. اسامی استان‌ها مستثنا هستند. تعداد مشخصی از شهرها و روستاها در بدنه اصلی اصطلاحنامه، تحت رشته‌های دانشگاهی مختلف، سیاهه می‌شوند، همچون "روستای بان پو"^{۲۰} در باستان‌شناسی. اسامی اماکن باستانی و نواحی تاریخی مشهور و یادمان‌ها نیز در اصطلاحنامه اصلی جای می‌گیرند. جدول دوم، در برگزیده اسامی جغرافیایی جهان است که عبارتند از: کوه‌ها، رودها، دریاچه‌ها، اقیانوس‌ها، جزایر، جلگه‌ها و

حوزه رودخانه‌ها. اصطلاحاتی چون هیمالایا، صحرای افریقا، اقیانوس منجمد شمالی، شبه جزیره کره، دریای سیاه، رودخانه زرد و بندرگاه زونگارین^{۲۱} نیز در این اصطلاحنامه قرار دارند. در جدول سوم، سازمان‌ها و دفاتر معمولاً با نام کامل خود سیاهه می‌شوند. با این حال، هنگامی که یک مؤسسه همچون ناسا^{۲۲} به واسطه اختصار آن مشهورتر است، سرنام به عنوان توصیفگر، سیاهه می‌شود و ارجاعات متقابل ایجاد

می‌گردد. در نهایت، افراد برجسته در دنیای تاریخ، با ترجمه چینی استاندارد شده اسامی نهایی آنها سیاهه می‌شوند که نام کوچک و میانی و محدوده زندگی آنها در سیاهه می‌آیند مثل کوپرنیک^{۲۳} (۱۴۹۳-۱۵۴۳). به طور خلاصه، چهار جدول موجود در پیوست، نه فقط اصطلاحات اضافی را برای کاربر فراهم آورده است بلکه ابزارهای مرجع سودمندی را نیز در اختیار وی قرار می‌دهد. اینها اجزای مهم اصطلاحنامه چینی هستند.

سازگاری و بازنگری در اصطلاحنامه چینی

وجود توصیفگرها در خدمات فهرست‌برگه کتابخانه ملی چین، آگاهی ملی را در مورد اصطلاحنامه چینی افزایش داده است. با این حال، در عمل، اصطلاحنامه چینی به طور کامل توسط برخی از کتابخانه‌های بزرگ و جامع در چین برای دوره زمانی محدودی بررسی شده است. به دلیل چرخه طولانی در فرایند بازنگری آن، در برخی موقعیت‌ها به این اصطلاحنامه در مقام یک واژه نامه مرجع به جای یک ابزار نمایه‌سازی توجه می‌شود. اخص بودن نسبتاً اندک اصطلاحات موضوعی نیز برای استفاده، توسط بسیاری از کتابخانه‌های اختصاصی و مؤسسات اطلاع‌رسانی در کشور (چین) به طور غیرعلمی اثبات شده است. با این حال، اصطلاحنامه چینی، جهت گردآوری اصطلاحنامه‌های بعدی در چین، پایه استواری را فراهم نموده است. اندک زمانی پس از انتشار آن، به طور رسمی اعلام شده است که همه خدمات چکیده‌نویسی باید اصطلاحنامه چینی را الگوی نمایه‌سازی خود قرار دهند (۱۴). بر اساس این اصل، مؤسسات بسیاری که در توسعه اصطلاحنامه چینی، مشارکت کردند به زودی گردآوری اصطلاحنامه تخصصی را که تقریباً همه رشته‌های دانشگاهی را پوشش دهد آغاز نمودند. در نتیجه در زمینه سازماندهی اطلاعات و بازیابی آن، چین طی یک دوره بیست ساله، پیشرفتی سریع را تجربه نمود. برخی از ۱۰۰ اصطلاحنامه موضوعی گردآوری شده از سال ۱۹۸۰، از این قرارند:

Chinese Thesaurus of Chemical
Engineering (1983):
by the institute of the Scientific Technical

۰۱	مارکسیسم، لنینیسم و افکار مانو	۵۲	فناوری هسته‌ای
	تسه تونگ	۵۳	مهندسی انرژی و نیرو
۰۲	فلسفه	۵۴	مهندسی الکترونیک
۰۳	علوم سیاسی	۵۶	الکترونیک
۰۴	روابط بین الملل	۵۷	مهندسی ارتباطات از راه دور
۰۵	اقتصاد	۵۸	خودکارسازی، محاسبه و رایانه
۰۶	مسائل نظامی	۶۰	فناوری ناوبری
۰۷	مسائل فرهنگی	۶۱	صنایع سبک
۰۸	آموزش و پرورش	۶۲	صنایع شیمیایی
۰۹	ورزش	۶۳	صنایع نفت و گاز
۱۰	زبان‌شناسی و زبان نوشتاری	۶۴	استخراج معدن
۱۱	ادبیات و هنر	۶۵	صنایع متالوژی
۱۲	تاریخ	۶۶	آهن آلات، فرایند و تجهیزات آهنی
۱۳	اخلاقیات	۶۷	مهندسی مکانیک
۱۵	روانشناسی	۶۸	مهندسی عمران و ساخت
۲۰	علوم اجتماعی، مفاهیم کلی		شهری
۳۰	ریاضیات	۶۹	مهندسی آب
۳۱	مکانیک	۷۰	مهندسی ساخت مواد
۳۲	فیزیک، بلورشناسی	۷۱	مهندسی انتقال
۳۳	شیمی	۷۲	مهندسی وسائط نقلیه
۳۵	نجوم	۷۳	مهندسی کشتی
۳۶	جغرافیای فیزیک	۷۴	فناوری هوا و فضا
۳۷	زمین‌شناسی	۷۵	جنگ افزار، لوازم و فناوری نظامی
۳۹	نقشه‌برداری	۸۱	علم هواشناسی و ابزارهای آن
۴۱	ژئوفیزیک	۸۲	آزمایش‌ها و ابزارهای آزمایش
۴۳	هواشناسی	۸۳	فناوری‌ها و صنایع عمومی
۴۴	اقیانوس‌شناسی	۸۷	علوم مواد
۴۵	زیست‌شناسی	۹۱	علوم محیط زیست
۴۷	پزشکی	۹۲	علوم طبیعی، مفاهیم کلی
۴۹	کشاورزی و جنگل‌داری		
۵۱	مهندسی فیزیک		

جدول ۱. سیاهه رده‌های اصلی در نمایه طبقه موضوعی

21. Dzungarian
22. NASA
23. Copernicus

Guidelines for subject construction and term indexing (Wen Xian Zhu Ti Biao Yin Gui Ze, GB 3860-1989)

Guidelines for the establishment and development of Chinese thesauri (Han Yu Ci Biao Bian Zhi Gui Ze, GB09131-1991)

Guidelines for the establishment and development of Multilingual Thesauri (Dou Yu Zhong Xu Ci Biao Bian Zhi Gui Ze).

با در نظر گرفتن موفقیت‌های مذکور اطمینان حاصل شده است که اصطلاحنامه‌های موضوعی مختلف توسعه‌یافته در سال‌های بعد، با استانداردهای بین‌المللی ایجاد شده، همخوانی خواهند داشت. برای گسترش سازگاری میان اصطلاحنامه‌های چینی، یک بانک از اصطلاحات چینی نیز در دهه ۱۹۹۰ با هدایت کمیسیون ملی علوم و فناوری توسعه یافت (۱۲: ۳۰-۳۲). چون بسیاری از آن اصطلاحنامه‌های موضوعی، به صورت مستقل توسط مؤسسات مختلف توسعه یافتند اصطلاحات موجود در آنها ناهماهنگ بودند. در اوایل دهه ۱۹۹۰ شمار کلی توصیفگرها از کلیه اصطلاحنامه‌ها با شمار گسترده‌ای از هم‌پوشانی‌ها تقریباً ۷۰۰ هزار تا بود. بعد از اینکه تقریباً همگی آنها وارد پایگاه اطلاعاتی شدند حدود ۲۵۰ هزار اصطلاح مرجح باقی ماند. هدف پایگاه اطلاعاتی طراحی شده در مقام یک مرکز هماهنگی، این بود که منبعی از واژه‌های استاندارد برای زبان‌های نمایه‌سازی چینی شود. برای تسهیل هدایت خودکار اصطلاحنامه‌های مختلف به زبان چینی، در سال‌های اخیر نیز بررسی‌هایی شده است (۱۸: ۴۵۱-۴۵۷).

به منظور مواجهه با هر افزایش تقاضا برای پردازش اطلاعات در علوم و فناوری، مؤسسه اطلاعات علمی و فنی چینی در اواخر دهه ۱۹۸۰ مبادرت به اصلاح بخش علوم طبیعی و فناوری، بزرگ‌ترین بخش اصطلاحنامه چینی، کرد. چاپ بازنگری شده و توسعه‌یافته این اصطلاحنامه در سال ۱۹۹۱ منتشر گردید که ۸۲۲۱ توصیفگر جدید به آن افزوده و ۵۴۲۴ اصطلاح از آن حذف شد. برای استفاده ساده، اندازه اصطلاحنامه کاهش یافت، سیاهه مجدداً تنظیم شد و یک نظام مدیریت واژگان نیز ایجاد گردید.

Information, Ministry of Chemical Industry
با ۱۹۶۷۷ اصطلاح.

Chinese Thesaurus of Geology (1984):
by the Library of Geology

با ۷۰۶۳ اصطلاح.

Chinese thesaurus of Petroleum Industry
(1985): by the Institute of the Scientific
Technical Information, Ministry of Petroleum
با ۷۵۸۸ اصطلاح.

Chinese Thesaurus of Urban Rural
Construction (1978): by the Development
for Architectural Technology of China
Center

با ۱۰۲۶۷ اصطلاح.

Chinese Thesaurus of Rolling-Stock (1978):
Sifang Rolling-Stock Institute, Ministry of
Railway

با ۳۱۵۸ اصطلاح.

Information Chinese Thesaurus of Railway
(1988): by the Institute for Railway

با ۴۵۲۹ اصطلاح (۹).

به مسئله استانداردسازی و سازگاری اصطلاحنامه‌های متعدد نیز در چین توجه شده است. با وجود دیر هنگام توسعه اصطلاحنامه‌ها در مقایسه با دیگر کشورهای مهم غربی، چین از تجربه گسترده در استانداردسازی زبان‌های نمایه‌سازی در جهان در سطح وسیعی سود برده است (۱۵: ۹۱-۹۸). در تطابق با استاندارد ایزو تی سی ۲۴۴۶، کمیته فنی ملی استانداردسازی مدارک اطلاعاتی^{۲۵}، پنجمین کمیته فرعی خود را در سال ۱۹۷۹ ترتیب داد که به صورت فعال، استانداردسازی سازماندهی اطلاعات و زبان‌های نمایه‌سازی به چینی را تقبل نمود. نتیجه کار آنها با اصطلاحنامه چینی سال ۱۹۸۰ در مقام یک استاندارد ملی در همان سالی که منتشر شد، سازگاری یافت (۷: ۱۹-۲۳). دیگر فعالیت‌های صورت گرفته توسط کمیته فرعی برای تنظیم استانداردهای ملی موارد زیر در بر می‌گیرند (۱۷: ۳۴):

یک نمایه گردشی، شکلی از نمایه درون‌یافتی^{۲۶} است. نمایه گردشی برای علوم طبیعی و فناوری‌ها به ویرایش بازنگری شده اصطلاحنامه چینی در سال ۱۹۹۶، افزوده شد و فناوری‌های رایانه‌ای، نقشی کلیدی در ساختار آن ایفا نمودند (۶: ۲۸۱-۲۸۶). این اصطلاحنامه، نتیجه تلاش‌های جمعی مؤسسه اطلاعات علمی و فنی چین و انجمن نمایه‌سازی چین بود که توسط انتشارات علوم و فناوری منتشر گردید. اصطلاحنامه چینی، در قالب یک نمایه درون‌یافتی با بیش از ۱۶۰ هزار مدخل، به ویژه در دسترس‌پذیر ساختن اصطلاحات تشکیل‌دهنده که اصطلاحات نمایه‌سازی نیستند و به این ترتیب در هر جا از اصطلاحنامه یافت می‌شوند، سودمند است.

تکمیل اصطلاحنامه چینی و مشکلات آن

اصطلاحنامه چینی در مقام جامع‌ترین اصطلاحنامه به زبان چینی، نقشی کلیدی در توسعه نمایه‌سازی و بازیابی اطلاعات چینی ایفا کرده است. این اصطلاحنامه نه فقط یک واژگان غنی برای نمایه‌سازی موضوعی در رشته‌های متعدد فراهم می‌سازد بلکه پایه محکمی را برای ساخت اصطلاحنامه تخصصی در ۲۰ سال آینده فراهم می‌نماید. در جریان تألیف آن، متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی چینی، تجربه ارزشمندی را در ساخت اصطلاحنامه از طریق بررسی ساختارها و فنون مختلف برای نمایه‌سازی خودکار و نیز دستی به دست آورده‌اند. بیان این مسئله به حق است که انتشار اصطلاحنامه چینی، استفاده از نمایه‌سازی موضوعی بازیابی اطلاعات در چین را از دهه ۱۹۸۰ واقعاً ترویج داده است.

توسعه اصطلاحنامه چینی به گونه‌ای شفاف، ماهیت جامعه چینی را در اواخر قرن ۲۰ منعکس می‌سازد. برخلاف کشورهای غربی که در آنها تألیف اصطلاحنامه معمولاً به وسیله گروه کوچکی از اشخاص یا سازمان‌های خاص، اجرا می‌شود، کارگزاران دولت چین- کتابخانه ملی، مؤسسه اطلاعات علمی فنی- نقش رهبری فعالی را در انتشار اصطلاحنامه چینی ایفا نموده‌اند. هزاران متخصص کتابداری و اطلاع‌رسانی از صدها مؤسسه دولتی در این فرایند مشارکت داشتند. توسعه اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی و اصطلاحنامه زبان چینی نیز شیوه مشابهی را دنبال می‌کنند. افزون بر این، اصطلاحنامه چینی، اساساً مطابق یک رده‌بندی

نظام‌مند طراحی می‌شود در حالی که در امریکا و اروپا اصطلاحنامه‌ها معمولاً برای مجموعه‌ها یا برنامه‌های خاص توسعه می‌یابند. به علاوه برای انعکاس ویژگی جامعه و تاریخ کشور، بسیاری از اصطلاحات منحصر به فرد همچون "اصول راهنمایی حزبی (کمونیست) برای کار اقتصادی"^{۲۷} و "مأموریت‌های چنگ هو در اقیانوس غربی"^{۲۸} در نقش توصیف‌گرها در اصطلاحنامه چینی به کار برده می‌شوند. در طول فرایند ویرایش اصطلاحنامه چینی، هرگونه تلاشی برای تضمین پیروی آن از استانداردهای بین‌المللی به عمل آمد. همکاری فعال مسئولان دولت مرکزی نیز به پذیرش فوری آن در مقام یک استاندارد ملی در تألیف اصطلاحنامه کمک کرد.

موضوع حائز اهمیت که در ارتباط با سودمندی اصطلاحنامه چینی وجود دارد، کنترل واژگان آن است. اصطلاحنامه مورد نظر از زمان تهیه، هم برای پاسخگویی به نیازهای کتابخانه‌های بزرگ و هم برای مؤسسات تخصصی خدمات اطلاعاتی چین در نظر گرفته شده بود. این باور موجب شد، فرهنگ گسترده‌ای به وجود آید که تا حدودی دارای شرایط ناخوشایندی بود. همان‌گونه که زنگ^{۲۹} اذعان می‌دارد، اصطلاحنامه‌های عمومی بر خلاف اصطلاحنامه‌های تخصصی کاملاً تخصصی طراحی نشده‌اند و واژه‌های تخصصی را دربر ندارند (۱۵: ۹۴).

در ساختار اصطلاحنامه چینی، اسامی بدون نقش یا فعل هر جا ممکن است به کار روند. هر جا کلیدواژه‌ها به ابتدای اصطلاحات مرجح منتقل می‌شوند، مدخل مستقیم به مدخل معکوس ترجیح داده می‌شود. مترادف‌ها، تغییرات اندک حروف یا عبارات مشابه یا یکسان، اختصارات، شبه مترادف‌ها و مترادف‌های نزدیک، به مثابه اصطلاحات توصیف‌گر مورد توجه قرار می‌گیرند.

همانند سایر آثار مشترک، بسیاری از افراد و مؤسسات فعالانه در گردآوری همکاری می‌کردند. با این وجود عملاً، ایجاد تعادل میان شمول و تخصصی بودن اثر، امری بسیار مشکل بود. این موضوع یکی از وجوه منحصر به فرد اصطلاحنامه چینی است. در این زمینه، مشکل دیگر اصطلاحنامه چینی عدم انسجام و فقدان رابطه منطقی است. همان‌گونه که پیشتر اشاره شد، همه مجموعه به سه بخش و

26.KWIC = Keyword In Context
 27.The (communist) party's guiding Principles economic work
 28.Cheng Ho s Expedition to the Western Ocean
 29.Zeng

درده جلد با سیاه‌های جداگانه‌ای از اصطلاحات رشته‌های علوم اجتماعی، علوم و فناوری‌ها تقسیم شده است و در نتیجه، نبود رابطه منطقی در دو بخش مشاهده می‌شود. به همین دلیل نه تنها کاربرد آن دشوار است، بلکه استحکام ساختار کلی آن نیز مورد تردید است. درباره ژرفا و مقدار دقیق توصیفگرهای انتخابی نیز مغایرت و تناقضی میان نظم‌های مختلف مشاهده می‌شود: به‌طور متوسط، هر طبقه بزرگ شامل حدوداً ۱۸۷۲ اصطلاح است. با این وجود عملاً حوزه‌های موضوعی گسترده‌تر با ۷۷۲۲ اصطلاح و طبقات موضوعی محدودتر با ۲۴۷ اصطلاح طبقه‌بندی می‌شوند. پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در ده سال اخیر کتابخانه ملی چین یک سوم از کل اصطلاحات موجود را برای نمایه‌سازی آثار خود به کار برده است. میزان برابری اصطلاحات اصطلاحنامه چینی در مقایسه با اصطلاحنامه‌های بزرگ جهان فقط ۱۶/۵۳ درصد است؛ که این رقم بسیار پایین‌تر از میانگین ۵۰ درصدی است (۱۰). این موضوع به‌ویژه در حوزه‌های علوم طبیعی و فناوری‌ها صدق می‌کند. در نتیجه، نزدیک به ۱۸۰۰۰ اصطلاح نامربوط در این اصطلاحنامه وجود دارد. که عملاً بسیاری از این اصطلاحات به‌ندرت استفاده می‌شوند. بنابراین برای پذیرش جامع‌تر و کاربرد اصطلاحنامه چینی در نقش ابزاری کاملاً سودمند در نمایه‌سازی و بازیابی اطلاعات در چین، بررسی دقیق و همه‌جانبه‌وارگان احساس می‌شود.

با توجه به استاندارد توصیه شده ایزو ۲۷۸۸ و به‌منظور هم‌ارایی اصطلاحات مرکب اصطلاحنامه چینی، بیش از ۶۰ درصد توصیفگرهای مرکب پیش‌همارایی شدند (۵). بالاترین میزان پیش‌همارایی مربوط به ویژگی‌های منحصر به‌فرد اصطلاحات انعطاف‌پذیر چینی بود. از این گذشته، توسعه اصطلاحنامه چینی منعکس‌کننده ویژگی‌های اجتماعی و تاریخی کشور چین است. علاوه بر این، دقت و تمرکز در این زمینه ضرورت نمایه‌سازی را آشکار می‌نماید. تاکنون در تمام مراحل ساختار اصطلاحنامه، استاندارد دقیق و مشخصی از قبل تهیه نشده است و این موضوع در درجه خاصی پیش‌همارایی اصطلاحات اصطلاحنامه را تحت تأثیر قرار داد. استانداردهای ناهماهنگ در ساختار نمایه‌های واژگان نیز تأثیر گذار بود.

در بعضی مواقع برخی از رده‌ها بیش از ۲۰۰۰ توصیفگر دارند، در حالی که بعضی دیگر فقط شامل دو توصیفگر هستند. ژرفای سلسله‌مراتب از ۲ تا ۹ تغییر می‌کند. علاوه بر این، برخی اصطلاحات تکراری هم در نمایه سلسله‌مراتبی و هم در نمایه موضوعی وجود دارند. همچنین ساختار دشوار نمایه موضوعی، عملاً مفید بودن آن را کاهش می‌دهد.

به‌طور خلاصه، فقدان کنترل و هماهنگی، گستره پذیرش اصطلاحنامه چینی را کاهش می‌دهد. اصطلاحنامه مورد نظر قبل از به‌وجود آمدن هرگونه استاندارد ملی برای تهیه اصطلاحنامه تدوین شد؛ با این وجود، انتشار اصطلاحنامه چینی هنوز موفقیت قابل توجه و مهمی به شمار می‌رود. بررسی بیشتر، بیان‌کننده این موضوع است که بسیاری از مشکلات موجود در اصطلاحنامه چینی را می‌توان به فقدان ساختار نظارتی آن نسبت داد.

اصطلاحنامه چینی محصول مشترکی است که مؤسسه اطلاعات علمی و فنی چین و کتابخانه ملی آن کشور تهیه کرده‌اند. همچنین منابع متعدد صدها مؤسسه دیگر در این اصطلاحنامه در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند. چرخه طولانی بازبینی، بدون وجود کنترل اجرایی به شدت کاربرد آن را محدود کرد و نیز سازمان معتبری مسئولیت کامل بازبینی اخیر اصطلاحنامه را برعهده نگرفت. ظاهراً برای مواجهه با افزایش نیازها در زمینه سازماندهی دانش، نمایه‌سازی و بازیابی، نظام مدیریت پویا باید تمام موفقیت‌های آینده را در گرو توسعه اصطلاحنامه چینی قرار دهد.

اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی

چین در رده‌بندی‌های کتابخانه‌ای سابقه‌ای طولانی دارد. کتابداران چینی در عادات حرفه‌ای‌شان آشنایی زیادی با کاربرد نظام رده‌بندی کتابخانه دارند. اما، این موردی نیست که اخیراً به اصطلاحنامه چینی وارد شده است. بسیاری از آنها در مقابله با مشکلات نمایه‌سازی موضوعی کارآزموده شده‌اند. بنابراین از اوایل دهه ۱۹۸۰، تقاضا برای تهیه ابزاری سودمند، به‌منظور سازماندهی اطلاعات و پیوند دادن شماره‌های طبقه‌بندی و سرعنوان‌های موضوعی افزایش یافت. به همین دلیل از ۱۹۸۶ تلاش‌های جدیدی برای گردآوری اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی آغاز شد. در این طرح چهل مؤسسه

تحت سرپرستی کتابخانه ملی، با یکدیگر همکاری کردند. این قرارداد همچنین مبنایی برای پژوهش اخیر درباره رده‌بندی نمایه موضوعی و اصطلاحنامه چهریزه‌های ست (۷: ۱۳). طبق نظر آیت چی سون^{۳۰}، اصطلاحنامه چهریزه‌ای، رده‌بندی چهریزه‌ای را به مثابه یک بخش نظام‌مند دربردارد و به‌وسیله نمایه الفبایی یا اصطلاحنامه الفبایی کامل می‌شود (۲). تقسیم اطلاعات بین بخش‌های الفبایی و منظم تقریباً مساوی بود. در رده‌بندی، سلسله مراتب اصلی و اصطلاحات وابسته در حوزه خاصی نشان داده می‌شوند و بخش الفبایی اطلاعاتی در خصوص یادداشت‌های دامنه، مترادف‌ها و اصطلاحات وابسته در حوزه‌های دیگر فراهم می‌آورد. با وجود این در چین، از زمانی که نظام رده‌بندی کتابخانه چینی در مقام نظام رده‌بندی شمارشی در سراسر کشور پذیرفته شد؛ داشتن رده‌بندی چهریزه‌ای پیشرفته برای این منظور غیرواقعی و غیرعملی به نظر می‌رسید. بنابراین، مجموعه اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی رویکرد تعدیل یافته‌ای برای تلفیق زبان‌های رده‌بندی و نمایه‌سازی موضوعی برگزید.

این مجموعه در سال ۱۹۹۴ در دوبخش، شش مجلد و ۶۲۱۵ صفحه منتشر شد. اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی هم در مقام ابزار نمایه‌سازی چندمنظوره برای انتشارات کشور چین طراحی گردید (۳).

بخش اول (جلد اول و دوم) شامل شماره رده‌بندی، توصیفگر موضوعی و جدول مرتبط با آن است، بخش دوم (جلدهای سوم تا ششم) توصیفگر موضوعی، شماره رده‌بندی و جدول مرتبط با آن را دربرمی‌گیرد. اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی با بیش از پنجاه هزار مدخل و دویست و ده هزار اصطلاح، نه تنها مجموعه رده‌بندی کتابخانه چینی را تکمیل نمود بلکه موجبات بازبینی و توسعه اصطلاحنامه چینی را هم فراهم آورد (۸: ۶۳-۶۸). در اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی جدول سرعنوان‌های موضوعی - شماره‌های رده‌بندی در نقش ابزارهایی برای نمایه‌سازی موضوعی عمل می‌کنند. از طریق ارجاع متقابل این دو روش، بخشی از طرح رده‌بندی می‌تواند برای نمایه جامع و نمایه‌های سلسله مراتبی اصطلاحنامه چینی به کار رود. بخشی از اصطلاحنامه هم می‌تواند به عنوان نمایه‌های رده‌ای رده‌بندی کتابخانه چینی

استفاده شود. طرح رده‌بندی ساده شده رده‌بندی کتابخانه چینی جایگزین نمایه موضوعی رده‌ای می‌شود که کاربرد آن بسیار دشوار است.

این آرایش منظم و منطقی، موجب بهبود و اصلاح نمایه موضوعی اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی می‌شود. علاوه بر این، در حوزه‌های علوم اجتماعی، علوم و فناوری‌ها همه اصطلاحات در سیاهه الفبایی بهسازی شده‌اند. در این اثر واژه‌های مهجور و بدون استفاده حذف، توصیفگرهای جدید اضافه شد و آرایش مورد نظر برای سهولت کاربران و بازده بیشتر، تعدیل شد.

برای مواجهه با چالش‌های بازایی خودکار اطلاعات، نسخه ماشین‌خوان اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی نیز منتشر گردید و کتابخانه زونگ شان^{۳۱} در شهر کانتون^{۳۲} و در استان گانگ دونگ^{۳۳} اولین کتابخانه چین بود که با موفقیت توانست در نظام کتابخانه عمومی منطقه‌ای نظام یکپارچه خودکار^{۳۴}، رده‌بندی، نمایه‌سازی موضوعی و نظام بازایی یکپارچه را براساس رده‌بندی کتابخانه‌ای چینی و اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی به اجرا درآورد (۱۶: ۷۰-۷۵).

این تجربه نشان داد که اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی هم برای نمایه‌سازی دستی و هم برای بازایی خودکار مناسب است. در محیط و در جایی که نمایه‌سازی پس‌همارایی کاملاً به کار برده می‌شود، تبادل سریع میان شماره‌های رده‌بندی و سرعنوان‌های موضوعی میسر است. بنابراین صرف نظر از منافع دیگری که ناشی از مدیریت آسان‌تر است، کاربران به نظام کنترل بهتری دست می‌یابند.

نمایه جامع در یک مقیاس گسترده، ابزار بازایی به‌شمار می‌رود، اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی پلی بین طرح رده‌بندی کتابخانه و اصطلاحنامه‌های موضوعی سنتی ایجاد می‌نماید. برای یکپارچه‌سازی زبان رده‌بندی و نمایه موضوعی، اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی در فرایند پردازش اطلاعات در چین با ساختاری ترکیبی و کارکردی پویا، نقش مهمی را ایفاء می‌کند. اهداف نهایی اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی اشاعه و گسترش نمایه‌سازی موضوعی خودکار و شبکه ملی بازایی اطلاعات است. از طریق این فرایند، تقاضاهای شدید چینی‌ها برای سازماندهی دانش و اطلاعات، به منظور رسیدن به اهداف عالی ماشینی شدن،

تسهیل می‌شود. اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی نظام رده‌بندی را عوض نمی‌کند، بلکه اجزای مختلف رده‌بندی کتابخانه و نمایه‌سازی را به‌راحتی تلفیق می‌نماید، که آن را فرایند یکپارچه‌سازی سازماندهی و بازیابی دانش می‌نامند. در مدت استفاده عملی چند ساله، منصفانه است گفته شود که اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی برای پذیرش و کاربرد زبان نمایه‌سازی موضوعی به کتابداران و متخصصان اطلاعات کمک زیادی کرده است. با وجود این، هنوز سودمندی همه‌جانبه و تأثیر طولانی مدت آن احساس نمی‌شود.

نتیجه‌گیری

در چین، توسعه سازماندهی مدرن دانش و بازیابی اطلاعات راه طولانی در پیش دارد. نقاط عطف کتابداری در چین در قرن بیستم، تهیه و گردآوری رده‌بندی کتابخانه چینی، اصطلاحنامه چینی، و اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی است. هر سه این آثار حاصل کار مشترک هزاران کتابدار و متخصص

در چین، توسعه
سازماندهی مدرن دانش و
بازیابی اطلاعات راه
طولانی در پیش دارد. نقاط
عطف کتابداری در چین در
قرن بیستم، تهیه و
گردآوری رده‌بندی
کتابخانه چینی،
اصطلاحنامه چینی،
و اصطلاحنامه رده‌بندی
شده چینی است. هر سه این
آثار حاصل کار مشترک
هزاران کتابدار و متخصص
اطلاعاتی است

اطلاعاتی است.

بررسی بیست سال گذشته نشان می‌دهد که تلاش‌های متمرکز و مستمر کتابداران و متخصصان اطلاعاتی، سبب شد که آنها از زبان رده‌بندی به نمایه‌سازی موضوعی و از آنجا به فرایند یکپارچه سازماندهی و بازیابی اطلاعات دست یابند. سازمان‌های دولتی حکومت مرکزی چین، مانند کتابخانه ملی و مؤسسه اطلاعات علمی و فنی چین، نیز نقش فعالی در زمینه هدایت نیروی کار و جلوگیری از اتلاف وقت ایفاء نمودند. با وجود نقاط ضعف، اصطلاحنامه چینی و اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی هنوز بزرگ‌ترین و وسیع‌ترین ابزارهای بازیابی و نمایه‌سازی در زبان چینی محسوب می‌شوند. این دو منبع موجب افزایش استانداردسازی زبان بازیابی چینی شدند و در آخرین دستورالعمل چین در زمینه سازماندهی دانش و پردازش اطلاعات، همکاری گسترده‌ای انجام دادند. بر اساس دستاوردهای ذکر شده، چالشی که پیش روست چگونگی بهره‌گیری از فناوری‌های نوین رایانه‌ای و طراحی شبکه یکپارچه اطلاعات ملی است؛ که سازماندهی دانش، نمایه‌سازی موضوعی و بازیابی را در فرایندی یکپارچه، برای میلیون‌ها کاربر چینی زبان تلفیق خواهد کرد. با ورود به عصر اطلاعات در قرن ۲۱ باید شاهد آن باشیم که چگونه اصطلاحنامه چینی و اصطلاحنامه رده‌بندی شده چینی انقلاب پردازش اطلاعات در چین را دچار تحول خواهد کرد.

در عصر اینترنت و خودکارسازی، که جستجوی مدارک تمام متن با استفاده از زبان طبیعی رواج دارد، اصطلاحنامه هنوز ابزار مهمی برای بازیابی اطلاعات محسوب می‌گردد. نقش اصطلاحنامه در حال تغییر است و این تغییر بیشتر از اینکه موجب محدودیت استفاده از اصطلاحنامه‌ها شود باعث گسترش کاربرد آنها خواهد شد. این توسعه، نه تنها شامل نقش اصطلاحنامه در افزایش کارایی نظام‌های تمام متن است، بلکه ابزاری برای استفاده در وب سایت‌ها یا برای همه فعالیت‌های نمایه‌سازی، توسعه عبارات جستجو و سازماندهی نیز به‌شمار می‌رود.

به عقیده میلز تد^{۳۵} اصطلاحنامه مهجور و ناپسند نیست، فقط کمی ناآشکار است (۱۱: ۹۳-۹۴).

پژوهش‌های بیشتری مورد نیاز است تا تعیین کند چه

7. Hu, M. "A review of the theory of classification-subject integration thesaurus and its development". *Library & Information Work (Tu Shu Qing Bao Gong Zuo)*, Vol. 1994, No. 5 (1994): 19-23.

8. Liu, X. S. "The Compilation and use of integrated thesaurus combined classification with thesaurus in China". *Journal of the Hong Kong Library Association (Xiang Gang Tu Shu Guan Xie Hui Xue Bao)*, No. 18 (1996) 63-68.

9. Lu, Y. W. "The activities in thesaurus construction for materials databases in China". In R. A. Strehlow, & S. E. Wright (Eds.) *Standardizing terminology for better communication: Practice, applied theory and results*, ASTM STP1166. Philadelphia: American society for Testing and Materials, 1993, pp: 46-53.

10. Ma, Z. H.; Hou, H. Q. *Introduction to classification and subject thesaurus (Wen Xian Fen Lei Fa Zhu Ti Fa Dao Lu)*. Beijing: The National Library of China Press, 1999.

11. Milstead, J. L. "Invisible thesauri: The year 2000". *Online and CD-ROM Review*, Vol. 19, No. 2 (1995): 93-94.

12. Yi, H. "Indexing languages, new progress in China". *Knowledge Organization*, Vol. 22, No. 1 (1995): 30-32.

13. Yuan, X. Q. "A comparative study of three integrated thesauri". *Journal of the Library Science in China (Zhong Guo Tu Shu Guan Xue ao)*, Vol. 23, No. 109 (1997): 27-32.

14. Zeng, L. "An introduction to thesauri

تغییرات و اصلاحاتی می‌تواند موجب بهتر شدن این دو ابزار در نمایه‌سازی و بازیابی نظام‌های تمام‌متن شود. به هر حال چنین موضوعی فراتر از محدوده این مقاله است.

منابع

1. Aitchison, J.; Gilchrist, A.; Bawden, D. *Thesaurus construction and use: a practical manual*. 4th ed. Chicago: Fitzroy Dearborn Publishers, 2000.

2. Aitchison, J.; Gomersall, A.; Ireland, R. *Thesurofacet: A thesaurus and faceted classification for engineering and related subjects*. Whetsone, Leicester, England: English Electronic Company Ltd, 1969.

3. Editorial Committee of the Chinese Library Classification. *Chinese classified thesaurus (Zhong Guo Fen Lei Zhu Ti Ci Biao)*. Beijing: Huayi Press, 1994.

4. Han Yu Zhi Ti Ci Biao. *Chinese Thesaurus*. Beijing: Science and Technology Press (For clarification purpose, the standard Chinese pronunciation, Hanyu Pinyin, is given here for special Chinese terms like CT throughout the paper), 1980.

5. Hou, H. Q.; Ma, Z. H. *Introduction to subject thesaurus (Zhu Ti Fa Dao Lu)*. Beijing: Peking University Press, 1991.

6. Hou, H. Q.... [et al]. "Computer-aided compilation of the permuted index of the Chinese thesaurus". *Journal of the Chinese Society for Scientific and Technical Information (Qing Bao Xue Bao)*, Vol. 17, No. 4 (1998): 281-286.

17. Zhang, Q. Y. ... [et al]. "Contemporary classification systems and thesauri in China". *62nd IFLA General Conference and Council (Beijing, China: 25-31 August 1996)*, pp: 31-37.

18. Zhang, X. Y.; Hou, H. Q. "Design of vocabulary switching system of thesauri". *Journal of the Chinese Society for Scientific and Technical Information (Qing Bao Xue Bao)*, Vol. 19, No. 5 (2000): 451-457.

and classification systems in the People's Republic of China". *International Classification*, Vol. 13, No. 1 (1986): 24-28.

15. Ibid. "Establishing a compatible general vocabulary in China: The capability". *International Classification*, Vol. 17, No. 2 (1990): 91-98.

16. Zhang, Q. "On the structure and functions of the Chinese classified subject thesaurus". *Journal of the Library Science in China (Zhong Guo Tu Shu Guan Xue Bao)*, Vol. 21, No. 99 (1995): 70-75.

